

POLSKA
RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

URZĄD
PATENTOWY
PRL

OPIS PATENTOWY PATENTU TYMCZASOWEGO

76223

Patent tymczasowy dodatkowy
do patentu _____

Kl. 12I, 31/28

Zgłoszono: 29.07.1972 (P. 157012)

Pierwszeństwo: _____

MKP: C01b 31/28

Zgłoszenie ogłoszono: 25.05.1973

Opis patentowy opublikowano: 15.04.1975

CZYTELNIA

Urzędu Patentowego
Kilka dni

Twórca wynalazku: Jean-Claude Daumas

Uprawniony z patentu tymczasowego: Rhone-Progil, Paryż (Francja)

Sposób wytwarzania fosgeny

Przedmiotem wynalazku jest sposób wytwarzania fosgeny z tlenku węgla i chloru otrzymanego przez utlenianie gazowego chlorowodoru, który to chlor jest wychwytywany w postaci chlorku miedziowego na masach reakcyjnych, posiadających właściwość wymiennicy chloru.

Jak wiadomo fosgen jest związkiem stosowanym często w syntezach organicznych, takich jak synteza chlorków kwasowych, chlorowęglanów, a w szczególności izocyjanianów przez reakcję z aminami. W niektórych syntezach, zwłaszcza jeśli chodzi o izocyjaniany, powstaje również gazowy chlorowodor, co stanowi stratę chloru, jeśli nie zostanie on zawrócony do wytwarzania fosgeny z tlenku węgla i chloru.

W celu uniknięcia tych strat znane jest prowadzenie pierwszego etapu reakcji, utlenianie gazowego chlorowodoru w obecności mas reakcyjnych zawierających chlorek miedziowy z ewentualnym dodatkiem chlorku metalu alkalicznego. W drugim etapie poddawano, utworzony w ten sposób chlorek miedziowy reakcji z tlenkiem węgla, aby otrzymać fosgen. Takie wykorzystywanie chlorku miedziowego jako akceptora chloru wytwarzanego w reakcji utleniania gazowego chlorowodoru jest znane od dawna. Różne składy różnych mas reakcyjnych były proponowane zarówno dla wytwarzania chloru cząsteczkowego jak również do stosowania w różnych sposobach otrzymywania węglowodorów chlorowanych, gdzie często spełniały one rolę katalizatora, ponieważ możliwe jest otrzymywanie tych węglowodorów chlorowanych w jednym etapie, wprowadzając do tych mas reakcyjnych, których podstawą są chlorki miedzi, mieszaninę gazową zawierającą chlorowodor, tlen i węglowodory.

W przypadku chlorowania tlenku węgla ten jednoetapowy proces nie może być wykorzystany ze względu na łatwą hydrolizę fosgeny i na przejście tlenku węgla w dwutlenek węgla w stosowanych temperaturach. Jeśli jednak zastosuje się proces dwuetapowy to masy, których podstawą są chlorki miedzi, powinny być wzięte w ilościach stechiometrycznych i nie można ich już uznać jako katalizatory.

W znanych sposobach wytwarzania fosgeny używano jako nośników tworzących masy reakcyjne różne ogniotrwałe, porowate tlenki, które dawały niskie wydajności w temperaturach dość wysokich, co powodowało dużą korozję skomplikowanej aparatury. Tego rodzaju niedogodności przeszkadzały w wykorzystaniu opisanego sposobu na skalę przemysłową.

Przeprowadzone badania wykazały, że podane powyżej dane dotyczące składu mas reakcyjnych nie były na tyle dokładne aby można było w każdym przypadku uzyskać przewidywane wydajności, zresztą niewystar-

czające z punktu widzenia przemysłowego. Badania te wykazały również, że podwyższenie wydajności można otrzymać przez staranne dobranie zarówno rodzaju jak i właściwości nośników służących do otrzymania mas, ponieważ ilości czynników aktywnych, które mogą być użyte, zależą od porowatości tych nośników.

Stwierdzono więc, że jedynie właściwymi nośnikami są takie, które składają się z ziarn porowatego żelu krzemionkowego o powierzchni właściwej mniejszej niż $10 \text{ m}^2/\text{g}$ i o objętości porowatej między $0,3$ i $1 \text{ cm}^3/\text{g}$. Ponadto stwierdzono, że przy końcu pierwszego etapu faza aktywna złożona jest z chlorku miedziowego i chlorku potasowego, oraz że ilość miedzi wynosi $10\text{--}20\%$ wagowych w stosunku do całkowitej ilości masy reakcyjnej i że stosunek potasu do miedzi wyrażony w atomach wynosi $0,2\text{--}0,4$. Wykazano także, że dodanie nie więcej niż 4% wagowo chlorków metali ziem rzadkich pozwala podwyższyć jeszcze wydajność w stosunku do mas reakcyjnych, które w fazie aktywnej zawierają jedynie miedź i potas. Tego rodzaju masy reakcyjne pozwalają na przeprowadzenie w 2 etapach podanego powyżej sposobu produkcji fosgeny w niższej temperaturze niż stosowana poprzednio, ponadto umożliwiają obniżenie przemiany tlenku węgla w dwutlenek węgla, jak również niemal całkowicie hamują powstawanie chloru cząsteczkowego. Nie jest jeszcze dokładnie wiadomo, dlaczego masy reakcyjne stosowane w sposób według wynalazku są lepsze od mas poprzednio stosowanych, można jednak przypuszczać, że nośniki o różnym charakterze chemicznym, np. składające się z krzemu i magnezu lub nośniki zawierające glin powodują zmianę stanu, w którym miedź jest obecna w tych masach, ponieważ część tej miedzi przechodzi w stan tlenochlorku, a nawet tlenku. Ponadto nośniki o dużej powierzchni ułatwiają przekształcanie tlenku węgla w dwutlenek węgla jak również hydrolizę fosgeny ze względu na możliwość zatrzymania wody pomimo przepuszczania gazu objętnego, pomiędzy pierwszym i drugim etapem procesu.

W procesach przemysłowych możliwe jest użycie opisanych wyżej mas w postaci wsadu płynnego, ruchomego lub stałego. Korzystne jest stosowanie wsadu płynnego lub ruchomego, ponieważ umożliwia on przeprowadzenie procesu w sposób ciągły oraz, szczególnie w pierwszym etapie silnie egzotermicznym, pozwala na lepsze utrzymanie stałej temperatury procesu. Jest godnym zalecenia stosowanie ciśnienia w obu etapach niniejszego sposobu, choć nie daje to korzyści jeśli chodzi o reakcję tlenku węgla na chlorku miedziowym, ale pozwala na przedłużenie czasu stykania się tych dwu związków jak również zmniejszenie dysocjacji chlorku miedziowego i towarzyszące temu pojawienie się chloru. Z przyczyn technologicznych nie jest wskazane przekraczanie ciśnienia $9,87 \text{ atm}$. Przygotowanie mas reakcyjnych zgodnie z wynalazkiem można dokonać różnymi sposobami ale najbardziej wskazane jest jedno lub kilkakrotne impregnowanie żelu krzemionkowego jako nośnika roztworem chlorków metali o takim stężeniu i w takiej ilości aby po wysuszeniu aktywne składniki miały pożądaną stężenie. Można również impregnować za pomocą takich związków metali, które są zdolne do przechodzenia w odpowiednie chlorki w trakcie pierwszego etapu procesu.

Poniżej podane przykłady wskazują na wyższość mas otrzymanych zgodnie z niniejszym wynalazkiem w porównaniu z masami posiadającymi różne nośniki. Podano też przykład wytwarzania fosgeny we wsadzie płynnym w instalacji półprzemysłowej. Wszystkie te masy otrzymano przez impregnowanie odpowiednich nośników roztworami chlorków metali. Jak już wspomniano, wydajność całego procesu zależy głównie od dobrego przygotowania drugiego etapu. Badania laboratoryjne w przykładzie I–III wykonano z wsadem stałym w reaktorze o średnicy 20 mm i wysokości 100 mm odpowiednio ogrzewanym przez piec rurowy. Do reaktora wprowadzano mieszaninę gazowego chlorowodoru i powietrza, ewentualnie tlenku węgla, mierząc rotametrem natężenie przepływów. Aparatura jest podłączona do chromatografu pozwalającego na oznaczenie fosgeny, tlenku węgla, dwutlenku węgla oraz chloru jak i do aparatu napełnionego sodem, wychwytyjącego wytworzony fosgen. System ten pozwala na oznaczanie chloru całkowitego, stanowiąc drugą metodę pomiaru chloru zawartego w masie reakcyjnej. Różne masy reakcyjne o granulacji $80\text{--}200$ poddane tym badaniom były uprzednio traktowane mieszaniną powietrza i gazowego chlorowodoru w stosunku $\text{HCl} : \text{powietrze} = 0,7$, w temperaturze 400°C i w ciągu 3 godzin, co zapewnia, że miedź znajduje się całkowicie w postaci chlorku miedziowego. Tak przygotowane masy reakcyjne były następnie przedmuchiwane azotem w temperaturze, 350°C , a więc w temperaturze niższej niż stosowana poprzednio, a to w celu zapobieżenia stratom chloru.

Przykład I. Ma na celu wykazanie istotnego znaczenia jakie ma powierzchnia właściwa nośnika krzemowego. W poniższej tabelicy podano dane odnoszące się do powierzchni i porowatości różnych nośników oraz zawartości metali w różnych masach reakcyjnych. W tabelicy 1 symbol XCl_2 oznacza ilość chloru obecną w masach reakcyjnych, zatrzymywaną w ciągu dwu godzin, w postaci fosgeny, przez tlenek węgla, XCO oznacza ilość tlenku węgla, która ulega przekształceniu w szóstej minucie działania, natomiast $\% \text{CO}_2$ oznacza ilość dwutlenku węgla w gazach po upływie 30 minut działania, T oznacza temperaturę w stopniach C, w których wykonano badania.

Tablica 1

Charakterystyka nośników oraz ilości metali w masach							
Powierzchnia właściwa m ² /g	Objętość masy porowatej w cm ³ /g	%Cu	K/Cu	T°C	XCl ₂	XCO	%CO ₂
3,4	1	20	0,2	375	38	27	0,1
8	0,9	20	0,2	375	37,2	20,5	0,3
59	0,8	20	0,4	375	26,3	17,2	0,7
360	0,7	20	0,4	375	12	4,8	2,8

Wpływ powierzchni właściwej jest tu bardzo wyraźny, ponieważ poniżej 8 m²/g ulegają coraz większemu zmniejszeniu wartości XCl₂ oraz XCO, gdy tymczasem ilość utworzonego CO₂ zwiększa się.

Przykład II. Uwydatnia szczególne znaczenie krzemu jako nośnika w masach reakcyjnych, co wynika z jego natury chemicznej i dużej objętości porów. Objętość ta jest niezbędna do impregnowania nośników optymalnymi ilościami chlorków metali i otrzymywania mas reakcyjnych, których porowatość jest dostępna dla gazów reakcyjnych. W tablicy 2 masę reakcyjną, której nośnikiem jest krzem, pomimo, że jest mało aktywny ze względu na niską zawartość miedzi, porównano z masami reakcyjnymi, których porowate nośniki składają się z aluminium lub krzemu i magnezu, natomiast zawartości chlorków metali są porównywalne.

Skróty w poszczególnych rubrykach mają to samo znaczenie co w tablicy 1.

Tablica 2

Charakterystyka nośników oraz ilości metali w masach								
Nośnik	Powierzchnia właściwa m ² /g	Objętość masy porowatej cm ³ /g	%Cu	K/Cu	T°C	XCl ₂	XCO	%CO ₂
Krzem	8	0,9	10	0,3	375	32	8	0,1
Aluminium	9	0,5	10	0,4	375	16	4	0,2
Krzem } Magnez }	9	0,3	10	0,4	375	10	2	0,2

Wyniki podane w tablicy 2 potwierdzają wyższość krzemu jako nośnika, ponieważ żaden inny nie daje równoważnych wyników.

Przykład III. Przeprowadzono porównanie wyników uzyskanych z zastosowaniem tego samego nośnika w masach reakcyjnych zawierających metale ziem rzadkich oraz w masie reakcyjnej zawierającej jedynie miedź i potas ale zgodnej z niniejszym wynalazkiem.

Znaczenia rubryk są takie same jak w tablicy 1 a nośnikiem jest krzem, którego powierzchnia właściwa wynosi 3,4 m²/g objętość 1 cm³/g masy porowatej.

Tablica 3

Ilość metali w masach % metali ziem rzadkich	%Cu	K/Cu	T°C	XCl ₂	XCO	%CO ₂
3	20	0,2	350	19,8	9,4	0,1
			373	31,6	13,0	
			400	37,2	20	
			450	35,1	24,2	
4	10	0,3	375	34,4	9,0	0,1
4	10	0,4	375	31,4	11,1	0,1
0	10	0,2	375	31	8	0,1

W przykładzie wykazano wyższość trzech pierwszych mas reakcyjnych, szczególnie gdy chodzi o ilość przekształconego tlenku węgla.

Przykład IV. Odnosi się do skali półprzemysłowej z wsadem ciekłym masy reakcyjnej otrzymanej przez impregnację rozdrobnionej krzemionki o wymiarach 30–120, powierzchni właściwej $8,4 \text{ m}^2/\text{g}$, objętości porowatej $1 \text{ cm}^3/\text{g}$, ilości miedzi wynoszącej 20% w stosunku do końcowego ciężaru masy, przy czym miedź występuje w postaci jonu miedziowego a stosunek atomów potasu do miedzi wynosi 0,4. Aparatura, w której ciśnienie wynosi 9,87 atm składa się z reaktora używanego w pierwszym etapie o średnicy 500 mm zaopatrzonego w kolumnę z wsadem 9 m wysokości, w którym czas stykania się masy reakcyjnej z mieszaniną chlorowodoru i powietrza (stosunek 0,5) wynosi 30 sekund. Reaktor stosowany w drugim etapie ma również średnicę 500 mm i zaopatrzony jest w kolumnę wsadową wysokości 12 m, w którym czas stykania się masy reakcyjnej z tlenkiem węgla wynosi 100 sekund. Masa reakcyjna krąży między obu reaktorami, przy czym temperatura pierwszego wynosi 350°C a drugiego 375°C . W tych warunkach ilość chloru obecna w obiegających gazach jest niemal żadna, stopień przekształcenia gazowego chlorowodoru w reaktorze stosowanym w pierwszym etapie wynosi 100%, natomiast w reaktorze stosowanym w drugim etapie stopień przekształcenia tlenku węgla (XCO) wynosi 30%.

Przykład udowadnia, że sposób może być wykorzystywany przemysłowo i przy zastosowaniu prostej aparatury, gdy tymczasem znane sposoby, z zastosowaniem skomplikowanej aparatury nie dawały wyników identycznych ze względu na użycie mas o niesprecyzowanych właściwościach.

Zastrzeżenia patentowe

1. Sposób wytwarzania fosgeny z tlenku węgla i chloru otrzymanego przez utlenianie gazowego chlorowodoru, przy czym chlor jest wychwytywany w postaci chlorku miedziowego na masie reakcyjnej posiadającej właściwość wymiennicza chloru, składającej się z nośnika, chlorków miedzi, potasu i metalu ziem rzadkich, **znamienny tym**, że jako nośnik stosuje się ziarna żelu krzemionkowego o powierzchni właściwej poniżej $10 \text{ m}^2/\text{g}$, objętości porowatej $0,3\text{--}1 \text{ cm}^3/\text{g}$, przy czym związki wymienionych metali wprowadza się na nośnik w takiej ilości, że zawartość miedzi wynosi 10–20%, ilość metali ziem rzadkich wynosi 0%–4% w stosunku do ciężaru masy reakcyjnej, a stosunek atomów potasu do miedzi wynosi 0,2–0,4.

2. Sposób według zastrz. 1, **znamienny tym**, że nośnik nasycy się roztworami chlorków metali.

3. Sposób według zastrz. 1, **znamienny tym**, że nośnik nasycy się związkami metali zdolnymi do przejścia w odpowiednie chlorki w trakcie pierwszego etapu.

4. Sposób według zastrz. 1, **znamienny tym**, że w dwuetapowej produkcji fosgeny stosuje się wsad płynny, ruchomy lub stały.